

Piraattipuolue r.p.
Franzéninkatu 5 E 1, 00500 Helsinki
info@piraattipuolue.fi
http://piraattipuolue.fi
+358 45 310 2351 (puheenjohtaja)
+358 45 310 2343 (puoluesihteri)

LAUSUNTO

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle

Perustulokokeilu

Viitaten 25.8.2016 päivätyyn sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön lausuntopyyntöön hallituksen esityksestä laiksi perustulokokeilusta, Piraattipuolue antaa oheisen lausunnon.

Piraattipuolue tervehtii tyytyväisenä perustulokokeilua, mutta on pettynyt kokeilun tavasta. Kokeilun tavoitteena on tutkia, edistääkö perustulomalli työllisyyttä. Useiden ongelmien takia on kyseenalaista, voidaanko tutkimuksen tuloksista tehdä hyödyllisiä johtopäätöksiä varsinaisen perustulojärjestelmän rakentamiseksi.

Otosjoukko on suppea ja jättää oleellisia ihmisryhmiä pois

Lakiesityksen 4-5 §:ssä kuvattu kokeiluryhmä on suppea. Otantaa tulisikin ehdottomasti kasvattaa tutkimuksen laadun parantamiseksi jopa 10 000 henkilöön. Alkuvaiheessa ei ole mitään estettä jakaa perustuloa huomattavasti suuremmalle joukolle, koska se on joka tapauksessa samansuuruinen kuin heille maksettava työttömyysturva. Kokeilun jatkuessa mahdolliset lisäkustannukset täytyy toki ottaa huomioon valtion budjetissa.

Opiskelijat on rajattu kokeilusta pois, vaikka perustulolla voi halutessaan lähteä opiskelemaan. Piraattipuolueen mielestä yli 18-vuotiaista opintotukea saavista opiskelijoista pitäisi poimia toinen kokeiluryhmä, jotta tutkimus voisi selvittää myös nuorten oppimispolkuja, työllistymistä ja yrittäjyyttä. Parannettu toimeentulo voi vaikuttaa valmistumisaikoihin ja vaikuttaa opiskelijoiden työllistymiseen tai yrittäjyyteen.

Perustulon suuruus ja tuloverotus tarkasteluun

Esityksen 6 § mukaan kokeillaan vain 560 € / kk perustuloa.

Piraattipuolueen näkökulmasta olisi hyvä kokeilla samaan aikaan useampaa erityyppistä perustulomallia. Näiden otosjoukkojen käyttäytymistä voitaisiin vertailla keskenään sen lisäksi että niitä verrataan nykytilanteeseen.

Huomioitavaa on, että perustulon suuruus on valittu sen mukaan, millainen taso riittää toimeentuloon (minimi). On tärkeää tutkia, millainen taso parhaiten edistää työmarkkinoiden toimivuutta (optimi).

Suuri ongelma liittyy kokeilujoukon verotukseen. Esityksessä ei ole esitetty muutoksia verojärjestelmään. Tällöin kokeilujoukon tuloverotus ei vastaa sitä, mitä sen todellisuudessa pitäisi olla, jos koko kansalle maksettaisiin esitettyä 560 € / kk perustuloa. Tällaisenaan laajennettuna koko kansaa koskevaksi kokeiluksi järjestelmä olisi noin 15 miljardia euroa alijäämäinen, kuten esimerkiksi Osmo Soininvaara on arvioinut.

Mallissa epäkohta lapsiperheitä kohtaan

Kuten lakiesityksen 7 §:ssä todetaan, perustulon saaja voi halutessaan jäädä isyys- tai äitiyslomalle, jolloin vanhempainpäiväraha yhteensovitetaan perustulon kanssa. Jos hän haluaa kuitenkin jäädä kotiin hoitamaan lastaan kotihoidon tuella, perustulon maksaminen päättyy esityksen 9 § mukaisesti. Tämän takia kokeilusta ei voi vetää suoria johtopäätöksiä pienten lasten vanhempien käyttäytymiseen.

Luonnollisempaa olisi periä perustulo kotihoidon tuesta kuten ansiopäiväraha tai sairausvakuutuslain mukaiset etuudet.

Monipuolinen jatkotutkimus on tarpeen

Lakiesityksen 19 §:ssä on määrätty kokeilun seurannasta ja arvioinnista. Esityksen mukainen perustulokokeilu keskittyy tutkimaan etenkin kohdehenkilöiden työllistymiseen ja tuloihin liittyviä seikkoja, mutta lisäksi myös vaikutuksia etuuksien käytössä. Jotta voidaan selvittää perustulon vaikutuksia kattavasti, muutoksia yhteiskunnassa ja kustannuksissa pitää tutkia laajasti.

On tärkeää tutkia asiakkaiden kokemuksia tukien hakuprosessiin liittyen. Nykyisin syntyy ongelmia ja turhaa työtä siirryttäessä yhdestä sosiaalietuudesta toiselle (esim. työmarkkinatuella sairauspäivärahalle tai opintotuella). Tästä syntyvä stressi katoaa perustulolla.

Perustulon kannustavuus ja vapauttavuus voivat vaikuttaa asiakkaiden terveyteen. Kokeilulla voi olla vaikutusta kokeilujoukon terveyteen ja terveydenhuollon kustannuksiin.

On tärkeää tutkia vaikutuksia opintoihin hakeutumiseen ja opintojen edistymiseen, etenkin jos koejoukkoon otetaan mukaan opiskelijoita

Perustulon mahdollistama yleishyödyllinen vapaaehtoistyö voi olla arvokasta.

Perustulorekisterin tietosuojasta

Lakiesityksen 18 §:ssä säädetään perustulorekisteristä. Rekisteri on luultavasti suuren kiinnostuksen kohteena tulevina vuosina ja vuosikymmeninä. Siksi täytyy kiinnittää erityistä huomiota kokeiluun valittujen henkilöiden yksityisyyden suojaan.

Tulevaisuuden sosiaaliturvaa etsimässä

Piraattipuolue on linjannut, että sosiaaliturvajärjestelmämme pohjana tulisi olla kaikkien kansalaisten vastikkeeton perustulo, joka mahdollistaa kohtuullisen elintason ja kannustaa hankkimaan ylimääräisiä tuloja.

Perustulo helpottaa erityisesti epäsäännöllisten tulojen saajia kuten pienyrittäjiä, opiskelijoita ja pätkätyöläisiä, sillä tulojen saanti ei vaaranna perusturvaa tai edellytä tukien uudelleen anomisia, kuten nykyisessä järjestelmässä.

Esitetty kokeilu on odotettu, mutta varsin rajattu alku kohti laajaa, kaikki kansalaiset kattavaa perustulojärjestelmää.